

Sygn. akt: IV Ca 401/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 02 sierpnia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Płocku IV Wydział Cywilny – Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodnicząca – SSO Katarzyna Mirek - Kwaśnicka

Sędziowie SO Renata Wanecka (spr.)

SO Małgorzata Michalska

Protokolant st. sekr. sąd. Anna Bałdyga

po rozpoznaniu na rozprawie 2 sierpnia 2017 r. w P.

sprawy z powództwa A. B.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w L.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Żyrardowie z 9 grudnia 2016 r.

sygn. akt I C 625/15

1. oddala apelację;
2. zasądza od A. B. na rzecz (...) S.A. z siedzibą w L. kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego za II instancję.

Sygn. akt IV Ca 401/17

UZASADNIENIE

Pozwem z 10 lipca 2015r. A. B. wniosła o zasądzenie od (...) Spółki Akcyjnej w L. na swoją rzecz kwoty 20.993 zł tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z należącej do niej nieruchomości w okresie od 10 lipca 2005r. do dnia 10 lipca 2007r.

W odpowiedzi na pozew (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w L. wniosła o jego oddalenie, podnosząc zarzut zasiedzenia służebności gruntowej polegającej na korzystaniu z nieruchomości powódki w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu. Ponadto wskazała, że jako następcy prawnemu m.in. przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakłady (...), przysługuje jej uprawnienie do korzystania z infrastruktury elektroenergetycznej znajdującej się na gruntach osób trzecich, w tym również tej posadowionej na nieruchomości powódki.

Wyrokiem z 9 grudnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Żyrardowie oddalił powództwo (punkt 1) i nie obciążył powódki kosztami procesu (punkt 2).

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

19 października 1999r. M. B. nabył od H. M. na zasadach wspólności ustawowej z żoną A. B. własność nieruchomości położonej w Ż. przy ul. (...), oznaczonej, jako działka nr (...). Pierwotnymi właścicielami nieruchomości byli K. i G. małżonkowie Z.. Na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Żyrardowie z dnia 20 czerwca 1991 r. spadek po K. i G. Z. nabyła w całości córka H. M..

Aktem notarialnym z 1 października 2001r. A. B. wraz z mężem zawarli umowę majątkową małżeńską oraz dokonali podziału majątku dorobkowego, na podstawie którego własność nieruchomości położonej w Ż. przy ul. (...), oznaczonej jako działka nr (...) nabyła na wyłączną własność powódka.

W chwili zakupu nieruchomości przez M. B. były na nich posadowione już słupy i przebiegała linia energetyczna.

L. elektroenergetyczne, których dotyczy pozew, były cały czas eksploatowane. Przesyłano energię elektryczną, konserwowano linię. Raz na rok były wykonywane oględziny linii, a także raz na 10 lat - przeglądy. L. energetyczna pracowała cały czas, mogła być wyłączona jedynie w celu wykonania większych czynności konserwacyjnych.

L. biegnąca przez nieruchomość powódki powstała w latach 60-tych XX wieku. Z uwagi na budowę centralnej magistrali kolei i budowę trasy (...), zaistniała konieczność podwyższenia linii, dlatego też były wymieniane słupy na wyższe, posadowione w tych samych miejscach, w których stały poprzednie, jednak nie miało to miejsca na nieruchomości, której dotyczy niniejsza sprawa.

L. od wybudowania nie zmieniała swojego położenia, została przebudowana dopiero w 2014r.

W 1975r., w związku z reformą administracyjną kraju i wydzieleniem województwa (...), granice działalności zakładów energetycznych dostosowano do granicy województw. Województwo (...) było obsługiwane przez Zakład (...), zaś rejon energetyczny Ż. został przekazany z Zakładu (...) do Zakładu (...).

18 kwietnia 2012r. mąż powódki nie wyraził zgody na posadowienie słupa na nieruchomości objętej pozwem. Powódka wyrażała zgodę na korzystanie z działki nr (...) w zamian za odszkodowanie, ale propozycja nie została przyjęta. Dalsze negocjacje również nie doprowadziły do porozumienia.

15 maja 2013 r. Prezydent Miasta Ż. wydał decyzję o ustaleniu warunków lokalizacji inwestycji celu publicznego na działce powódki, które miało polegać na przebudowie istniejącej napowietrznej linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia 110 kV Ż. – M.. A. B. złożyła odwołanie. Decyzją z 20 grudnia 2013 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze utrzymało zaskarżoną decyzję w mocy. Wyrokiem z 23 kwietnia 2014 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny w W. oddalił skargę powódki na orzeczenie SKO.

Decyzją z 6 października 2014r. Starosta Powiatu (...) orzekł o ograniczeniu sposobu korzystania z nieruchomości powódki, przeprowadzenie przez jej działkę napowietrznej linii elektroenergetycznej i podwieszenie nad działką nowych przewodów tej linii wraz z osprzętem, zgodnie z trasą oznaczoną w załączniku mapowym, stanowiącym integralną część decyzji.

Pismem z 6 lipca 2015 r. powódka wezwała stronę pozwaną do zapłaty kwoty 20.993 zł z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z jej nieruchomości.

Linia energetyczna, przebiegająca nad nieruchomością należącą do A. B., została wybudowana w latach 1967-1970. Co najmniej od 1 stycznia 1971r. rozpoczęto przesyłanie energii elektrycznej. 30 września 1976 r. dokonano prac inwentaryzacyjnych linii o napięciu 110 kV na trasie Ż. – M..

Zgodnie z zarządzeniem Naczelnego Dyrektora Zjednoczenia (...) z 30 stycznia 1975r. przedsiębiorstwo państwowe Zakłady (...) prowadzić miało m.in. Zakład (...) w Ł.. Następnie na podstawie zarządzenia Naczelnego Dyrektora Zjednoczonej (...) z 12 sierpnia 1976r. uległ zmianie Zakład (...) na Zakład (...). Ponadto w skład Zakładów (...)

wchodził Zakład (...) z siedzibą w Ł., obejmujący obszar województw: (...), (...) i (...). W związku z powyższymi zmianami nastąpiło przekazanie odpowiednich składników majątkowych poszczególnym zakładom energetycznym.

Zarządzeniem Ministra Przemysłu z 16 stycznia 1989r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w Ł.. Ponadto utraciło moc zarządzenie nr 228 Ministra Górnictwa i Energetyki z 25 listopada 1958r. w sprawie utworzenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakłady (...) oraz połączenia tego przedsiębiorstwa z przedsiębiorstwami podległymi Zarządowi Energetycznemu O. Centralnego z póź. zm.

Następnie przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w Ł. zostało skomercjalizowane i przekształcone w spółkę akcyjną. W 2009r. spółka zmieniła nazwę na (...) Spółka Akcyjna. Kolejno nastąpiło połączenie przez przejęcie majątku (...) ze spółką przejmującą - (...) spółką akcyjną z siedzibą w Ł..

Dokonując oceny prawnej, Sąd I instancji uznał, że zarzut zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu okazał się skuteczny. Stwierdził, że zasiedzenie jest sposobem nabycia prawa własności z mocy prawa. Okoliczność ta może być ustalona przez Sąd przesłankowo na drodze innego postępowania np. w sprawie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

Powołując się na z art. 292 kc, Sąd Rejonowy wskazał, że służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio. Jak stanowi art. 305⁴ kc, do służebności przesyłu stosuje się odpowiednio przepisy o służebnościach gruntowych.

Sąd I instancji podniósł, że w myśl art. 176 § 1 kc, doliczenie okresu posiadania poprzednika dopuszczalne jest, jeżeli podczas biegu zasiedzenia nastąpiło przeniesienie posiadania. Przepis ten ma brzmienie uniwersalne i dotyczy doliczenia okresu posiadania poprzednika w odniesieniu do wszystkich przypadków. Jeśli zatem aktualnie służebność przesyłu posiada przedsiębiorca energetyczny, który powstał w wyniku przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego, to nie musi doliczać czasu posiadania nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści tej służebności przez przedsiębiorstwo państwowe po 1 lutym 1989 r., ponieważ zgodnie z zasadą kontynuacji, rządzącą przekształceniem osób prawnych, de iure przedsiębiorca energetyczny i przedsiębiorstwo państwowe to ten sam podmiot prawa. Natomiast jego poprzednikiem w posiadaniu był Skarb Państwa. Zgodnie bowiem z zasadą jednolitego funduszu własności państwowej, do 1 lutego 1989r. przedsiębiorstwa państwowe, choć miały samodzielność prawną względem Skarbu Państwa, to jedynie zarządzały mieniem państwowym w imieniu i na jego rzecz. Teoria ta obejmowała też posiadanie, a w konsekwencji to Skarb Państwa należało uznać za posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, podczas gdy przedsiębiorstwo państwowe było tylko dzierżycielem. W związku z powyższym Sąd I instancji uznał, iż przedsiębiorca energetyczny może doliczyć do swojego okresu posiadania okres posiadania Skarbu Państwa, o ile zostaną spełnione wskazane w tym przepisie przesłanki. Dotyczy to przede wszystkim obowiązku udowodnienia przez przedsiębiorcę energetycznego, że doszło do przeniesienia posiadania na rzecz jego lub jego poprzedników prawnych przez Skarb Państwa.

Sąd Rejonowy powołał również art. 352 § 1 kc, który stanowi, że kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, jest posiadaczem służebności. Zgodnie z § 2 tego przepisu, do posiadania służebności stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy.

Sąd I instancji uznał, że w rozpoznawanej sprawie może znaleźć zastosowanie przepis art. 231 kpc. Brak bezpośredniego dowodu, np. dowodu z dokumentu na okoliczność przeniesienia posiadania, nie oznacza niemożności udowodnienia tej okoliczności na podstawie innego, udowodnionego ciągu zdarzeń. Fakt domniemany nie wymaga bowiem dowodzenia, natomiast twierdzenia i dowodzenia wymagają fakty składające się na podstawę faktyczną domniemania. Domniemanie faktyczne powinno być zgodne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Skoro zatem przeniesienie posiadania jest czynnością faktyczną, to niekwestionowany przez nikogo fakt eksploatacji sieci przesyłowej w sposób nieprzerwany i niezakłócony najpierw przez Skarb Państwa, a od 1 lutego 1989r.

przez poprzednika prawnego uczestnika pozwala na przyjęcie stanowiska, że przy uwzględnieniu ciągu zdarzeń, przeniesienie posiadania przez poprzedników prawnych na uczestnika miało miejsce.

W ocenie Sądu Rejonowego, charakter posiadania uczestnika należało ocenić jako posiadanie służebności odpowiadające co do swej treści służebności przesyłu. Wykazane w niniejszym postępowaniu zostało posiadanie przez poprzednika prawnego i działanie linii dopiero od 30 września 1976 r., kiedy to miała miejsce inwentaryzacja linii o napięciu 110 kV, na trasie Ż. – M.. Data ta i fakty zostały potwierdzone dokumentem – spisem inwentaryzacyjnym z natury. W związku z tym, datę tą przyjął, jako datę początkową biegu zasiedzenia służebności. Posiadanie służebności należało zakwalifikować, jako wykonywane w złej wierze. Pozwany nie przedstawił bowiem żadnego dowodu wskazującego na uprawnienie jego poprzedników prawnych do korzystania z gruntu należącego do powódki celem posadowienia tam linii energetycznej. Za takie dokumenty nie mogły być uznane załączone protokoły czy mapy. Nie zawierały one żadnego odniesienia się do usprawiedliwionego w danych okolicznościach przekonania poprzednika prawnego pozwanego, że przysługiwało mu uprawnienie do korzystania z nieruchomości w zakresie odpowiadającym wykonywaniu służebności.

W związku z powyższym, Sąd I instancji stwierdził, że pozwany zasiedział służebność przesyłu na nieruchomości powódki z dniem 30 września 2006r. Nie zostało wykazane, by powódka oraz jej poprzednicy prawni podejmowali działania powodujące przerwanie biegu zasiedzenia. Uznając słuszność podniesionego przez pozwanego zarzutu zasiedzenia, Sąd oddalił powództwo.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł w oparciu o treść art. 102 kpc. Podkreślił, że pozwany jest profesjonalistą, który nie miał uregulowanego stanu prawnego w zakresie, w jakim korzystał z nieruchomości powódki, co uzasadniało odstąpienie od obciążania jej kosztami procesu, wszak w dacie składania pozwu mogła liczyć na uwzględnienie jej powództwa co do zasady.

Apelację od wyroku złożyła A. B., zaskarżając go w całości i zarzuciła mu:

1. naruszenie prawa materialnego:

- art. 292 kc w zw. z art. 176 § 1 kc i art. 172 kc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na zaliczeniu do czasu zasiedzenia okresu korzystania ze służebności przez jego poprzednika prawnego posiadającego status przedsiębiorstwa państwowego oraz przez przyjęcie, że mimo braku możliwości dochodzenia przez powódkę przysługujących jej roszczeń, z uwagi na uwarunkowania polityczne, nie skutkowało to wstrzymaniem zasiedzenia służebności,

- art. 140 kc poprzez jego pominięcie, podczas gdy nawet przyjęcie zasiedzenia służebności przesyłu nie wyklucza odpłatności ze strony pozwanego,

- art. 292 kc w zw. z art. 352, art. 336 kc oraz 338 kc poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przeniesienie relacji występujących między Skarbem Państwa a właścicielami nieruchomości w okresie przed wejściem w życie ustawy z 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny (Dz.U. 1989 r. Nr. 3 poz. 11), znoszącej zasadę tzw. jednolitej własności państwowej przed dniem 1 lutego 1989r. na pozwaną, uznając bezpodstawnie, iż jest uprawnionym następcą prawnym po Skarbie Państwa, który nie może być poprzednikiem prawnym pozwanej, jako spółki prawa handlowego, gdyż brak jest jakiegokolwiek dowodu na to, iż Skarb Państwa przekazał swoje prawa w tym zakresie pozwanej,

- art. 305¹ – 305⁴ kc poprzez niewłaściwe przyjęcie, iż doszło do zasiedzenia służebności odpowiadającej służebności przesyłu, podczas gdy służebność przesyłu powstała dopiero po 3 sierpnia 2008r., poprzednicy prawni pozwanego nie mieli świadomości co do istnienia służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu, w związku z powyższym nie mogli dysponować taką służebnością,

- art. 305¹ – 305⁴ kc poprzez niewłaściwe przyjęcie, iż miało miejsce zasiedzenie służebności odpowiadającej służebności przesyłu, podczas gdy nie określono zakresu obciążeń, co do nieruchomości w przedmiocie obszaru jak i przesyłanej mocy;

2. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy:

- art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 231 kpc poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegające na dokonaniu tej oceny bez zachowania zasady bezpośredniości i uznanie, iż początek biegu zasiedzenia służebności to dzień 30 września 1976r., gdy miały miejsce prace inwestycyjne, podczas gdy ocena dowodów musi być dokonana na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego, a w niniejszej sprawie brak jest bezpośredniego dowodu z dokumentu w postaci przeniesienia posiadania przez poprzedników prawnych pozwanego,

- art. 245 kpc polegające na poczynieniu ustaleń odnośnie daty przejęcia linii energetycznych do korzystania i początkowego terminu biegu zasiedzenia w oparciu o pisma, które nie określają w sposób pewny daty posadowienia i powstania przedmiotowej linii, a początek biegu ustalono na podstawie elementów infrastruktury energetycznej nie położonej i nie połączonej z nieruchomością powódki,

- art. 233 kpc w zw. z art. 6 kc polegające na braku wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego i błędne ustalenie terminu zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, podczas gdy termin ten nie został poparty przekonującymi dowodami zgodnie z dyspozycją art. 6 kc,

- art. 609 kpc poprzez niezasadne przyjęcie, iż w niniejszym stanie faktycznym doszło do zasiedzenia służebności odpowiadającej służebności przesyłu, podczas gdy wniesienie pozwu o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości powinno zostać uznane za wystarczające do przerwania biegu zasiedzenia służebności.

Mając powyższe na uwadze, powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów procesu, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

W odpowiedzi na apelację, pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powódki na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna.

Sąd Okręgowy akceptuje ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i przyjmuje je za własne.

Zarzuty naruszenia prawa procesowego, w szczególności art. 233 kpc są nietrafne. Zgodnie z tym przepisem, Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Sprawdzeniem tego, czy Sąd należycie wykonał obowiązek wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego jest uzasadnienie orzeczenia, w którym zgodnie z art. 328 § 2 kpc winien się on m.in. wypowiedzieć, co do faktów, które uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodem odmówił wiarygodności i mocy dowodowej.

Tylko w przypadku, gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo - skutkowych, to przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona. Aby zatem zarzut odnoszący się do naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów mógł zostać uwzględniony, nie wystarczy przedstawić - jak to czyni powódka - alternatywny stan faktyczny; należy podważyć prawidłowość dokonanej przez sąd oceny dowodów, wykazując, że jest ona wadliwa lub błędna (wyroki

Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2001r., II CKN 588/99 - nie publ, z 29 września 2002r., II CKN 817/00 - nie publ., z 14 stycznia 2000 r., I CKN 1169/96 - OSNC 2000/7-8/139, z 2 kwietnia 2003 r., I CKN 160/01 -nie publ.). A. B. nie sprostала temu zadaniu, dlatego też stawiany przez nią zarzut naruszenia art. 233 kpc nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy nie podziela poglądu apelującej, że karta inwentarzowa nie przekonuje, iż elektroenergetyczna linia przesyłowa 110 kV na trasie Ż. – M. została wybudowana w 1967r., a oddana do eksploatacji co najmniej 1 stycznia 1976r.

Ustawą z 10 lipca 2015r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 1311 ze zm.) do Kodeksu cywilnego został wprowadzony przepis art. 77³, zawierający definicję dokumentu. Zgodnie z powołanym przepisem, dokumentem jest nośnik informacji umożliwiający zapoznanie się z jej treścią. Z kolei do Kodeksu postępowania cywilnego został dodany art. 243¹, który stanowi, że przepisy oddziału Dokumenty, stosuje się do dokumentów zawierających tekst, umożliwiających ustalenie ich wystawców. Zatem dowodzenie z dokumentu przy zastosowaniu przepisów o dowodzie z dokumentów zostało uwarunkowane możliwością ustalenia jego wystawcy. Powyższe ustalenie ma być możliwe obiektywnie przez sąd, który dowód z dokumentu ma przeprowadzić. W związku z tym jednak, że obecnie konstytutywnym elementem dokumentu nie jest podpis jego wystawcy, ustalenie tegoż wystawcy może nastąpić dowolną metodą, nie tylko poprzez analizę jego podpisu. W toku postępowania przed Sądem I instancji powódka nie kwestionowała tego, że karta obiektu inwentarzowego nie została opatrzona podpisem, w szczególności nie złożyła w tym zakresie zastrzeżenia do protokołu w trybie art. 162 kpc. Natomiast nie powinno budzić wątpliwości, że tego rodzaju karty były zakładane i wypełniane przez pracowników administracyjnych zakładów energetycznych. Szczegółowe postępowanie mogłoby doprowadzić do ustalenia danych odpowiedzialnego za wypełnienie karty pracownika, dlatego Sąd miał prawo posłużyć się tym dowodem dla ustalenia daty, od której uruchomiona została linia elektroenergetyczna. Ponadto, Sąd ustalił tę okoliczność nie tylko na podstawie wspomnianego dokumentu, ale również w oparciu o zeznania świadków J. U. i S. Ż.. Zarzut naruszenia art. 245 kpc również okazał się nietrafny.

Z kolei zarzut naruszenia art. 609 kpc jest niezrozumiały. Ustawodawca zamieścił ten przepis w Kodeksie postępowania cywilnego, w Księdze II Postępowanie nieprocesowe, Tytule II Przepisy dla poszczególnych rodzajów spraw, Dziale III Sprawy z zakresu prawa rzeczowego, Rozdziale II Stwierdzenie zasiedzenia. Powódka wystąpiła z żądaniem zapłaty z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, które rozpoznawane jest w trybie procesu, zatem art. 609 kpc nie może mieć w tym wypadku zastosowania, nawet wówczas, gdy pozwany broniąc się zgłasza zarzut zasiedzenia. W trybie procesowym zmiany podmiotowe następują w oparciu o art. 194 – 198 kpc, w żadnym przypadku Sąd nie poszukuje zainteresowanych poprzez ogłoszenia, o których mowa w art. 609 kpc. Poza tym uwzględnienie zarzutu zasiedzenia służebności w tym wypadku skutkowało wyłącznie oddaleniem powództwa, nie znalazło odzwierciedlenia w treści wyroku, zarzut ten stanowił bowiem wyłącznie przesłankę rozstrzygnięcia.

Z tej przyczyny nie było też potrzeby sporządzania mapy obejmującej zakres ochronnego pasa gruntu, umożliwiającego korzystanie przez (...) S.A. w Ł. z nieruchomości stanowiącej własność A. B.. Mapa byłaby niezbędna w sprawie z wniosku przedsiębiorcy przesyłowego o stwierdzenie zasiedzenia służebności. W procesie o zapłatę wynagrodzenia, w której ustalenie zasiedzenia jest wyłącznie przesłanką oddalenia powództwa, sporządzanie takiej mapy było zbędne.

Nie są zasadne również zarzuty naruszenia prawa materialnego.

Sąd II instancji podziela ugruntowane już stanowisko Sądu Najwyższego, w myśl którego przed wprowadzeniem do Kodeksu cywilnego z dniem 3 sierpnia 2008r. instytucji służebności przesyłu, dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego, zaś okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹ -305⁴ kc, podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności. Przejęcia linii energetycznych przez przekształcane kolejne podmioty prawne podpadały pod hipotezę normy wynikającej z art. 176 § 1 kc w zw. art. 292 kc. Była to bowiem kontynuacja posiadania w zakresie tej samej służebności przez kolejnych jej posiadaczy i ich posiadanie podlega zaliczeniu, skoro nie budziło wątpliwości

następstwo, przede wszystkim faktyczne, pomiędzy kolejnymi osobami prawnymi władającymi tymi urządzeniami i każdy następca przejmował to posiadanie od poprzednika bez jego sprzeciwu, czy nawet osób trzecich. (postanowienie Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 2017r., I CSK 261/16, L.; postanowienie Sądu Najwyższego z 15 listopada 2016r., III CSK 422/15, L.)

Sąd Okręgowy podziela w pełni ocenę Sądu I instancji, że dla wykazania przejścia posiadania służebności gruntowej między Skarbem Państwa, a przedsiębiorstwem państwowym pod nazwą Zakład (...) w Ł., nie było konieczne przedstawienie dokumentów. Okoliczność ta została udowodniona przy pomocy zeznań świadków - wieloletnich pracowników, zatrudnionych przed utworzeniem przedsiębiorstwa państwowego i po jego utworzeniu oraz po komercjalizacji i licznych przekształceniach spółek prawa handlowego. Przeniesienie posiadania jest bowiem czynnością faktyczną, a nie prawną i może być udowadniana przy pomocy wszelkich dowodów, nie tylko z dokumentu.

Nie zasługuje na uwzględnienie również zarzut zawieszenia biegu zasiedzenia ze względu na uwarunkowania polityczne.

Art. 121 pkt. 4 kc, mający odpowiednie zastosowanie do biegu zasiedzenia własności nieruchomości (art. 172 kc) i służebności gruntowej (art. 176 § 1 kc), stanowi, że bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu co do wszelkich roszczeń, gdy z powodu siły wyższej uprawniony nie może ich dochodzić przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznawania spraw danego rodzaju przez czas trwania przeszkody. Siła wyższa tworzy jedyny przypadek zawieszenia biegu przedawnienia roszczeń wszelkiego rodzaju. Pojęcie to nie zostało w prawie polskim unormowane, a ustawodawca pozostawił jego określenie doktrynie i orzecznictwu.

Sąd Najwyższy w uchwale z 26 października 2007r., podjętej w pełnym składzie, sygn. III CZP 30/07 (OSNC 2008/5/43) wskazał, iż za przypadek siły wyższej mogą być uznane także akty władzy publicznej (*vis imperia*), jak też określone działania ludzkie wykazujące cechy przemożności, np. zamachy terrorystyczne.

W przypadku aktów władzy publicznej, jako zdarzeń, które noszą cechy siły wyższej, obok immanentnie tkwiącej w nich przemożności natury prawnej (rozumianej jako niedopuszczalność przeciwstawienia się aktowi władzy), występuje cecha zewnętrżności w postaci działania Państwa, jako szczególnego podmiotu prawa; będąc polityczną, a więc opartą na władzy formą organizacji narodu, spełnia ono przede wszystkim funkcje publiczne. Działając w ramach imperium, państwo czerpie upoważnienie do ingerencji w sferę praw jednostek, także praw majątkowych, w systemie prawa konstytucyjnego, ustaw o charakterze ustrojowym, ustaw zwykłych i norm wydanych na podstawie ich upoważnienia. Takie działania Państwa mają charakter zewnętrzny w stosunku do obywatela. Rzecz w tym, czy i kiedy takie akty władzy publicznej, określające władczo pozycję prawną danego podmiotu, powodują że uprawniony nie może dochodzić swych praw przed sądem lub innym organem powołanym do rozpoznania spraw danego rodzaju (art. 121 pkt 4 kc).

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego zasadnie wskazywano, że o sile wyższej powodującej zawieszenie biegu zasiedzenia własności (tu: służebności gruntowej) nieruchomości, można mówić wówczas, gdy mamy do czynienia z niezależnym od właściciela, wywołanym uwarunkowaniami politycznymi, obiektywnym, o powszechnym zasięgu oddziaływania, stanie niemożności skutecznego dochodzenia na drodze prawnej wydania nieruchomości. To stanowisko należy odnieść także do tych sytuacji, w których objęcie nieruchomości we władanie przez Skarb Państwa nastąpiło bez jakiegokolwiek podstawy prawnej bądź na podstawie prawnej, która następnie upadła.

Sąd Okręgowy w całości akceptuje pogląd Sądu Najwyższego w pełnym składzie, wyrażony w uchwale z 26 października 2007r. w sprawie III CZP 30/07 (OSNC 2008/5/43), zgodnie z którym należy pamiętać, że przeszkoda uniemożliwiająca rozpoczęcie lub powodująca zawieszenie biegu zasiedzenia powinna mieć charakter obiektywny w tym znaczeniu, że chwilę jej powstania i ustania określają obiektywne okoliczności, niezależne od zachowania się osoby, którą przeszkoda dotknęła. W szczególności nie ma znaczenia dla oznaczenia chwili ustania przeszkody czas, w którym osoba ta podjęła stosowne działania; istotne jest to, kiedy powszechne oddziaływanie przeszkody ustało i osoba ta mogła podjąć te działania. Ocena w tym przedmiocie musi być pozostawiona sądowi orzekającemu w konkretnej sprawie. Takie ustalenie nie może być dokonane wyłącznie na podstawie twierdzeń osoby uprawnionej. Konieczne

jest wykazanie, że w ówczesnych warunkach ustrojowych i w stanie prawnym, skuteczne dochodzenie roszczenia nie było możliwe bądź ze względu na niedostępność środków prawnych, które pozwoliłyby podważyć wadliwe akty władzy publicznej, bądź ze względu na to, że powszechna praktyka stosowania obowiązujących wówczas przepisów - obiektywnie biorąc - nie stwarzała realnych szans uzyskania korzystnego dla uprawnionego rozstrzygnięcia. Jest to istotne, gdyż wykazanie tych okoliczności powinno zapobiec niebezpieczeństwu nadmiernej subiektywizacji w ujmowaniu stanu siły wyższej.

Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy, należy podkreślić, że A. B. w postępowaniu przed Sądem Rejonowym nie powołała żadnych okoliczności, które wskazywałyby na to, że jej poprzednicy prawni zostali pozbawieni możliwości przeciwstawienia się aparatowi władzy Państwa i tylko dlatego znosili korzystanie z ich nieruchomości przez Skarb Państwa i jego następców. Powszechne przekonanie o bezcelowości podejmowania czynności zmierzających do odzyskania pełnego władania nieruchomością wynikało z braku realnej kontroli procesu wydawania decyzji administracyjnych. Dopiero wejście w życie ustawy z 31 stycznia 1980r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym oraz zmiana ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. 1980.4.8), co nastąpiło 1 września 1980r., mogło zmienić pozycję uczestnika takiego postępowania. Dlatego też nawet hipotetycznie rozważając ten aspekt sprawy, należy dojść do wniosku, że bieg zasiedzenia można byłoby w tym wypadku liczyć nie od 1 stycznia 1976r., ale od 1 września 1980r., zatem 30 – letni termin upłynąłby 1 września 2010r. W Kodeksie cywilnym uregulowana już była służebność przesyłu, zatem pozwany nabyłby przez zasiedzenie taką właśnie służebność, a nie służebność gruntową odpowiadającą treści służebności przesyłu.

W tym miejscu należy bowiem podkreślić, że Sąd Okręgowy nie podziela również tych zarzutów apelującej, które sprowadzają się do negowania możliwości nabycia służebności, skoro do 3 sierpnia 2008r. służebność przesyłu nie funkcjonowała w polskim porządku prawnym. Orzecznictwo Sądu Najwyższego w tym przedmiocie jest ugruntowane i Sąd II instancji w pełni je podziela. Ostatnim z orzeczeń, jest przywołane już wcześniej postanowienie Sądu Najwyższego z 13 kwietnia 2017r. w sprawie I CSK 261/16 (Legalis).

„Służebność o treści służebności przesyłu”, nie stanowi nowej, nie znanej wcześniej w prawie cywilnym służebności. Zgodnie z art. 285 kc nieruchomość można obciążyć na rzecz właściciela innej nieruchomości (nieruchomości władnącej) prawem, którego treść polega bądź na tym, że właściciel nieruchomości władnącej może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, bądź na tym, że właściciel nieruchomości obciążonej zostaje ograniczony w możliwości dokonywania w stosunku do niej określonych działań, bądź też na tym, że właścicielowi nieruchomości obciążonej nie wolno wykonywać określonych uprawnień, które mu względem nieruchomości władnącej przysługują na podstawie przepisów o treści i wykonywaniu własności (służebność gruntowa). Służebność gruntowa może mieć jedynie na celu zwiększenie użyteczności nieruchomości władnącej lub jej oznaczonej części. Sposób korzystania przez przedsiębiorców będących właścicielami urządzeń, o których mowa w art. 49 kc z cudzych nieruchomości w granicach, których zostały zlokalizowane te urządzenia w okresie przed datą wprowadzenia do Kodeksu cywilnego instytucji służebności przesyłu, jako odrębnie uregulowanego rodzaju służebności, mieścił się w granicach służebności gruntowej uregulowanej w cytowanym wyżej przepisie. Jedynie ze względu na cel istnienia służebności gruntowej odpowiadającej swą treścią służebności przesyłu, którym jest zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa, specyfikę sieci przesyłowych, a ponadto argument, że ułatwienie funkcjonowania przedsiębiorstwa zwiększa także użyteczność należących do niego nieruchomości, w orzecznictwie sądowym ukształtował się pogląd, iż oznaczenie nieruchomości wchodzących w skład przedsiębiorstwa związanych z daną linią przesyłową, nie jest konieczne. Przy wykładni art. 285 § 2 kc podnosi się również konieczność uwzględnienia charakteru korzystania przez przedsiębiorców przesyłowych z nieruchomości w granicach, których zlokalizowane zostały urządzenia przesyłowe służebności oraz społeczno – gospodarcze przeznaczenie nieruchomości wchodzących w skład przedsiębiorstwa energetycznego, któremu służebność ma służyć, a także celu służebności polegającego na zwiększeniu użyteczności przedsiębiorstwa i specyfiki sieci przesyłowych. Sąd Najwyższy zaprezentował takie stanowisko po raz pierwszy w postanowieniu z 8 września 2006r. w sprawie II CSK 112/06 (Monitor Prawniczy 2006, nr 19), a następnie podtrzymał w postanowieniach z 12 grudnia 2008r. w sprawie II CSK 389/08 (LEX nr 484715), z 5 czerwca 2009r. w sprawie I CSK 392/08 (LEX nr 578032), z 22 lipca 2010r. w sprawie I CSK 606/09 (LEX nr 737248), z 6 lipca 2011r. w sprawie

I CSK 157/11 (LEX nr 1050400), z 16 stycznia 2013r. w sprawie II CSK 289/12 (LEX nr 1288634), z 6 lutego 2013r. w sprawie VCSK 129/13 (LEX nr 1294483), z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VCSK 321/12 (LEX nr 1381040), z 28 sierpnia 2013r. w sprawie V CSK 421/12 LEX nr 1375512, z 30 października 2013r. w sprawie V CSK 497/12 (LEX nr 1394097), z 19 lutego 2014r. w sprawie CSK 190/13 (LEX nr 1458640) oraz w uchwale z 7 października 2008r., sygn. III CZP 89/o8 (LEX nr 458125).

Nie zasługuje również na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 175 w zw. z art. 123 kc. Zgodnie z ich treścią, do biegu zasiedzenia należy odpowiednio stosować przepisy o przerwie. Stosując odpowiednio art. 123 kc, można wymienić następujące przyczyny przerywania biegu zasiedzenia: określone czynności procesowe, uznanie przez posiadacza prawa własności innej osoby, wszczęcie mediacji. A. B. wychodzi z założenia, że złożony przez nią pozew o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości spowodował przerwę w biegu zasiedzenia służebności. Powództwo tego rodzaju nie przerywa biegu zasiedzenia. Czynnością przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia prawa w rozumieniu art. 123 § 1 pkt. 1 kc w zw. z art. 292 kc i 175 kc, jest każde zachowanie właściciela nieruchomości przed właściwym organem, zmierzające bezpośrednio do uregulowania stosunków prawnorzeczowych wykonywanej służebności lub do zaniechania wykonywania tej służebności. Nie odpowiada temu samo wystąpienie o zapłatę wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości w zakresie służebności odpowiadającej służebności przesyłu, gdyż ani to roszczenie, ani jego realizacja nie zmienia relacji prawnorzeczowych właściciela z posiadaczem służebności, zwłaszcza że właściciel może nie żądać ustanowienia służebności, lecz wyłącznie wynagrodzenia na podstawie stosunku obligacyjnego. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 20 stycznia 2015 r., V CSK 90/14, LEX nr 1653777, uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 listopada 2014r., CZP 45/14, OSNC 2015/5/54, postanowienie Sądu najwyższego z 13 lutego 2014r., VCSK 167/13, LEX nr 1444407)

Należy podkreślić, że zasiedzenie jest sposobem nabycia własności rzeczy lub prawa (w tym służebności) przez długotrwały upływ czasu, w którym właściciel mógł dochodzić wydania rzeczy, ale tego nie uczynił. Ma ono charakter pierwotny i następuje z mocy prawa (ex lege). Jak już była o tym mowa wyżej, jest usprawiedliwione ochroną porządku publicznego i przepisy o zasiedzeniu są zgodne z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a co do nabycia służebności gruntowej także z art. 64 ust. 3 Konstytucji (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 14 grudnia 2005r., SK 61/03, OTK – A 2005, nr 11, poz. 136 i z 25 maja 1999r., SK 9/98, OTK 1999, nr 4, poz. 78).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że osobie, która utraciła własność rzeczy wskutek jej zasiedzenia przez posiadacza, nie przysługuje wobec posiadacza roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy bez tytułu prawnego w okresie poprzedzającym dzień zasiedzenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 listopada 1968r., III CRN 257/68, z 15 kwietnia 2011r. III CZP 7/11 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 12 stycznia 2012r. II CSK 258/11, z 15 czerwca 2016r. II CSK 639/15). Podkreśla się w nich, że funkcja zasiedzenia sprzeciwia się przyznaniu byłemu właścicielowi wobec posiadacza, który stał się właścicielem (czy tak jak w niniejszym postępowaniu – uprawnionym z tytułu służebności) roszczeń, u których podstaw leży prawo własności, do takich zaś należą roszczenia uzupełniające za okres poprzedzający datę zasiedzenia, w tym roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy. Ład, porządek prawny, stabilizacja stosunków w zakresie odnoszącym się do własności rzeczy, czyli wszystko to, do czego zapewnienia zmierza zasiedzenie, ulegałyby ponownie zakłóceniu. Byłoby więc to nie do pogodzenia z celem zasiedzenia. (tak: Sąd Najwyższy w uchwale z 30 listopada 2016r. w sprawie III CZP 77/16, LEX nr 2156654)

Sąd Okręgowy w pełni podziela prezentowaną wyżej linię orzecznictwa Sądu Najwyższego i stoi na stanowisku, że właścicielowi nieruchomości obciążonej wskutek zasiedzenia służebnością odpowiadającą treścią służebności przesyłu, nie przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z tej nieruchomości także za okres poprzedzający zasiedzenie. Z tych przyczyn, żądanie zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości powódki na obszarze zajęтым przez napowietrzną linię energetyczną za okres sprzed stwierdzenia zasiedzenia, należało oddalić.

Z tych wszystkich względów, Sąd Okręgowy oddalił apelację na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach procesu za II instancję Sąd orzekł zgodnie z art. 98 kpc, uznając że na tym etapie postępowania powódka miała świadomość zgłoszonego zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej, nie było więc podstaw, by nadal korzystała

z dobrodziejstwa wynikającego z art. 102 kpc. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika w sprawie została ustalona stosownie do treści § 10 ust. 1 pkt. 1 w zw. z § 2 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (w brzmieniu obowiązującym od 27 października 2016r.).

(...) (...) (...)

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikom stron.

16 sierpnia 2017r.

Renata Wanecka